

การวิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร
AN ANALYSIS OF PLAYGROUND MODELS IN BANGKOK'S MAIN PUBLIC PARKS

นางสาวภัทริรา สามพี่น้อง*

Patthira Sampenong

ผศ.ดร.วรารณ เหมชะญาติ**

Asst.Prof.Worawan Hemchayart, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของ กรุงเทพมหานครใน 3 รูปแบบ ได้แก่ สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย และสนามเด็กเล่นแบบ ผงูญภัย ประชากร คือ สนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร จำนวน 28 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย คือ แบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครที่พบมากที่สุด คือ สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 92.86 โดยมีลักษณะเป็นพื้นที่โล่งกว้าง ขนาดใหญ่ พื้นผิวสนามเป็นพื้นทราย และยางสังเคราะห์ ประเภทเครื่องเล่นสนามที่พบมากที่สุด คือ เครื่องปีนป่าย วัสดุที่ใช้ทำเครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ที่ พบเป็นโลหะ รองลงมา คือ สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย คิดเป็นร้อยละ 7.14 โดยมีลักษณะของพื้นที่มีทางเข้าออกได้ หลายเส้นทาง มีสถาปัตยกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีความแปลกใหม่ ทันสมัยเน้นความสวยงาม พื้นผิวสนามเป็นพื้น ทรายและยางสังเคราะห์ มีพื้นหญ้าใช้สำหรับนั่งพักผ่อนและนั่งเล่น ประเภทเครื่องเล่นสนามที่พบมากที่สุดคือ เครื่องปีน ป่าย และรางลื่น วัสดุที่ใช้ทำเครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ที่พบเป็นไม้แปรรูปที่มีอุปกรณ์โลหะเป็นตัวยึดเหนี่ยว ไม่ปรากฏ รูปแบบของสนามเด็กเล่นแบบผงูญภัยในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: Patthira_6eet@hotmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: worawan.h@chula.ac.th

ISSN1905-4491

Abstract

The purpose of this research is to analyze the playground models in Bangkok's main public parks in 3 models: a traditional playground, a contemporary playground, and an adventure playground. The sample comprised twenty eight playgrounds in Bangkok's main public parks. The research instrument was a checklist form. The data were analyzed by frequency and percentage.

The research findings showed that: The traditional playground model (92.86%) was found the most in Bangkok's main public parks. Its figure consisted of a large open area covered with sand and synthetic rubber. The most commonly found playground equipment was a climber. The main material made of the playground equipment was steel. The contemporary playground model (7.14%) was also found in Bangkok's main public parks. It was characterized by various means for entry and exit. The architect or landscape architect emphasized novel forms, modernity, and aesthetics. Surfaces were covered with sand and synthetic rubber. There was a yard provided for relaxing activities. The most commonly found playground equipment were a climber and a slide. The main material made of playground equipment was wood with selected metal fixtures. The adventure playground model was not found in Bangkok's main public parks.

คำสำคัญ: รูปแบบสนามเด็กเล่น / สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม / สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย / สนามเด็กเล่นแบบผจญภัย / สวนสาธารณะหลัก

KEYWORDS: PLAYGROUND MODELS / TRADITIONAL PLAYGROUNDS / CONTEMPORARY PLAYGROUNDS / ADVENTURE PLAYGROUNDS / MAIN PUBLICS PARKS

บทนำ

การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่ทุกคนควรให้ความสำคัญและตระหนักถึง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ครู ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน ชุมชนและประเทศชาติ เพราะเด็กปฐมวัยถือเป็นช่วงวัยแรกของชีวิตเป็นช่วงเวลาสำคัญในการวางรากฐานชีวิต เด็กเจริญเติบโตผ่านการสัมผัสสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ การเล่น และการเลียนแบบบุคคลรอบข้างตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย เนื่องจากในช่วงแรกของชีวิตพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2550) กล่าวว่า ทารกเมื่อแรกเกิด ศีรษะจะเป็นส่วนแรกที่โตกว่าส่วนอื่นๆ ตามสัดส่วนของร่างกาย ปีต่อมาศีรษะจะค่อย ๆ เริ่มเจริญเติบโตช้าลง ร่างกายและส่วนต่าง ๆ จะเริ่มเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การเลี้ยงดูเด็กในช่วงวัยนี้นั้นสำคัญและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการเจริญเติบโต ความแข็งแรง พัฒนาการทางด้านร่างกายจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการนำไปสู่พัฒนาการทางด้านอื่น ๆ

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560ก) อธิบายว่า กิจกรรมทางกายเป็นการเคลื่อนไหวหรือการออกแรงของร่างกาย ทั้งในการทำงาน การเดินทาง การมีกิจกรรมนันทนาการและการออกกำลังกาย กิจกรรมทางกายจึงมีความหมายมากกว่าการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา Krakow (2011) อธิบายว่า กิจกรรมทางกายของเด็กปฐมวัยเป็นสัญลักษณ์นิสัยที่ดีทางด้านสุขภาพร่างกายตลอดชีวิต ซึ่งกิจกรรมทางกายมีความสำคัญต่อสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก การทำกิจกรรมทางกายจะส่งผลต่อทักษะการเคลื่อนไหว สุขภาวะที่ดีทางจิตใจ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา ทักษะทางด้านสังคมและการควบคุมอารมณ์ วัยเด็กจึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีทางสุขภาพและพื้นฐานของสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การใช้ชีวิตในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ แต่ถ้าเด็กปฐมวัยไม่ได้ทำกิจกรรมทางกายจะส่งผลให้เกิดปัจจัยเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพหลายอย่าง เช่น ความดันโลหิตสูง การเพิ่มของน้ำหนัก ไขมันส่วนเกินและคอเลสเตอรอลที่ไม่ดี ระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด ภาวะอ้วน เป็นต้น สอดคล้องกับ World Health Organization (2017) ระบุผลวิจัยพบว่า โรคอ้วนของคนทั่วโลกมีอัตราการเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่านับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2518 และพบว่าในปี พ.ศ. 2559 เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ประมาณ 41 ล้านคนมีภาวะน้ำหนักเกินหรือเป็นโรคอ้วน ซึ่งโรคอ้วนสามารถป้องกันได้ขึ้นอยู่กับระดับความสามารถและพฤติกรรมของบุคคลนั้น วิธีหนึ่งที่ได้รับการแนะนำ คือ การทำกิจกรรมทางกายทั่วไปอย่างสม่ำเสมอ เด็กควรจะใช้เวลาทำกิจกรรมทางกายวันละประมาณ 60 นาที

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560ข) อธิบายว่า การเล่นเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน ความสุข การเรียนรู้และพัฒนาการอย่างสร้างสรรค์ของเด็กเริ่มจากการเล่น การเล่นจึงสำคัญอย่างยิ่งกับชีวิตเด็ก วิธีการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ที่เหมาะสม คือ “การเรียนรู้ผ่านการเล่น และการเรียนรู้ด้วยความสุข” การเล่นที่มีสิ่งเกื้อหนุนที่ดีจะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีในทุกๆ ด้านและช่วยฝึกให้มีวินัย การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ เรียนรู้การปรับตัว นอกจากนี้การเล่นยังช่วยป้องกันและรักษาปัญหาในด้านพัฒนาการ อารมณ์และความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย เด็กจึงควรมีพื้นที่ในการเล่น พื้นที่เล่นของเด็กเป็นไปได้ทุกแห่งที่มีกิจกรรมการเล่น ตั้งแต่บนร่างกายของพ่อแม่ ในห้อง ในบ้าน ในชุมชน รวมไปถึงพื้นที่ในธรรมชาติที่มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ทั้งนี้ สนามเด็กเล่นก็เป็นลักษณะหนึ่งของพื้นที่เล่นซึ่งส่วนใหญ่อยู่กลางแจ้งซึ่งสอดคล้องกับข้อตกลงและกฎหมายจำนวนมาก ที่สนับสนุนและให้ความสำคัญต่อความจำเป็นที่เด็กต้องมีพื้นที่เล่นที่เหมาะสมและปลอดภัยอันนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาวะและมีความสุขภาค

Barbour (1999) กล่าวถึง รูปแบบของสนามเด็กเล่นไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม มีลักษณะเฉพาะเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ประกอบด้วยเครื่องเล่นโลหะ เช่น เครื่องปีนป่าย รางลื่น และชิงช้า ซึ่งเด็กจะสามารถใช้เพื่อออกกำลังกายได้ 2) สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย มีลักษณะการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย และมีโครงสร้างของสนามที่สามารถเชื่อมต่อเข้าด้วยกันซึ่งทำให้มีการเข้าออกได้หลายเส้นทาง

รวมถึงมีพื้นที่หรืออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการแสดงบทบาทสมมติ 3) สนามเด็กเล่นแบบผจญภัย มีลักษณะรวบรวมเครื่องมือ อุปกรณ์ และวัสดุต่าง ๆ ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งเด็กจะสามารถนำไปใช้ในการเล่นสร้างด้วยตนเอง สอดคล้องกับ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุความหมายของสนามเด็กเล่นว่าเป็นสถานที่ที่จัดให้เด็กเล่น มักมีอุปกรณ์การเล่น เช่น ชิงช้า ไม้สไลด์ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

แผนการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556-2560 กล่าวว่า กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความเจริญในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี เป็นมหานครสำหรับทุกคนในการเข้ามาใช้ชีวิต ศึกษาเรียนรู้ และแสวงหาโอกาสที่ดีทางเศรษฐกิจ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เป็นบริการสาธารณะรองรับ ไม่ว่าจะเป็นถนน ทางเดิน พื้นที่สาธารณะ อาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งที่พักอาศัยที่เอื้อให้ทุกคนสามารถใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานครได้อย่างเป็นสุข (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2556) นโยบายของกรุงเทพมหานครมุ่งเน้นด้านการสร้างสภาพแวดล้อมโดยการปรับปรุงและสร้างพื้นที่สาธารณะในรูปแบบของสวนหรือรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มขึ้น โดยเรียกว่า “พื้นที่สีเขียว” สำนักงานสวนสาธารณะ (2560ก) ได้ระบุว่า พื้นที่สีเขียว หมายถึง สวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร อีกทั้งยังระบุว่า สวนสาธารณะหลักหมายถึง สวนที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ มีรั้วรอบขอบชิด กำหนดเวลาปิด-เปิดที่แน่นอน มีเจ้าหน้าที่ดูแลประจำให้บริการประชาชนทั่วไป มียามคอยดูแลความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง มีพันธุ์ไม้ที่หลากหลาย ปลูกไม้ดอกไม้ประดับหมุนเวียนตลอดปี มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งส่วนนันทนาการและกีฬา ยึดกฎหมายและระเบียบการใช้สวนสาธารณะกรุงเทพมหานครประกาศใช้ในสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเป็นสถานที่สำหรับการพักผ่อนและรองรับการทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ โดยจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในหลายลักษณะรวมถึงการจัดให้มีสนามเด็กเล่นเป็นพื้นที่การเรียนรู้และการเล่นสำหรับเด็ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก การจัดให้มีสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะจะช่วยเพิ่มโอกาสให้เด็กที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนใกล้เคียงได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย นอกเหนือจากการเล่นบริเวณโรงเรียนเท่านั้น แต่ไม่ใช่เพียงการจัดให้มีสนามเด็กเล่นที่เพียงพอต่อความต้องการของเด็กเท่านั้น การออกแบบพื้นที่เพื่อเด็กก็สำคัญเช่นกัน โดยจากการวิจัยของ วุฒิพงษ์ แสนบุตดา (2560) พบว่า พื้นที่ที่มีความถี่ในการเล่นของเด็กมีหลายปัจจัย ได้แก่ 1) เครื่องเล่นสามารถพลิกแพลงการเล่นได้หลากหลายตามจินตนาการ 2) พื้นที่เล่นน่าสนใจสำหรับเด็ก 3) มีร่มเงาจากต้นไม้หรือตัวอาคาร 4) มีกลุ่มเพื่อนที่เล่นด้วยกัน เป็นต้น การออกแบบพื้นที่เล่นกลางแจ้งสำหรับเด็กจึงควรให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าว การออกแบบพื้นที่เพื่อเด็กนั้นนอกจากคำนึงถึงความปลอดภัยแล้ว ควรมีการศึกษาด้านความต้องการและพฤติกรรมของเด็กด้วย เพื่อให้ตรงตามความต้องการในการเล่นของเด็กและได้ใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า สนามเด็กเล่นในแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ในการออกแบบที่แตกต่างกันจึงส่งผลต่อการตอบสนองต่อความต้องการของเด็กและประโยชน์ที่เด็กจะได้รับต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นและศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะของประเทศไทยนั้นยังไม่พบการวิจัยที่ครอบคลุมในเรื่องนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยนำมาปรับใช้ในการดำเนินการวางรูปแบบสนามเด็กเล่นทั้งในสวนสาธารณะและพื้นที่บริเวณอื่นได้

คำถามการวิจัย

สนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครมีรูปแบบใดและมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและลักษณะของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสนามเด็กเล่น ประเภทของเครื่องเล่นสนาม ข้อมูลของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังรายละเอียดในแผนภาพดังนี้

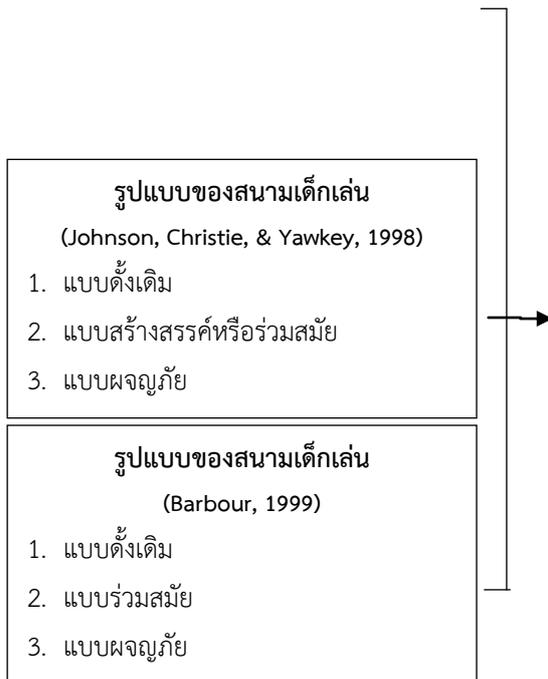
แผนภาพ กรอบแนวคิดในการวิจัย

<p>รูปแบบของสนามเด็กเล่น (Hayward, Rothenberg, & Beasley, 1974)</p> <ol style="list-style-type: none">1. แบบดั้งเดิม2. แบบร่วมสมัย3. แบบพหุภูมิ

225

<p>รูปแบบของสนามเด็กเล่นที่ผู้วิจัยสังเคราะห์</p> <ol style="list-style-type: none">1. สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม<ol style="list-style-type: none">1.1 ลักษณะของพื้นที่1.2 พื้นผิวสนาม1.3 ประเภทเครื่องเล่นสนามและวัสดุอุปกรณ์1.4 วัสดุที่ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องเล่นสนาม

233

2. การกำหนดประชากร

ประชากร คือ สนามเด็กเล่นจำนวน 28 แห่ง ในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร (สำนักงานสวนสาธารณะ, 2560ข)

ตาราง รายชื่อสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครจำแนกตามจำนวนสนามเด็กเล่น

ลำดับ	รายชื่อสวนสาธารณะ	จำนวน(แห่ง)
1	สวนหลวง ร.9	1
2	สวนวชิรเบญจทัศ	2
3	สวนลุมพินี	2
4	สวนเบญจกิติ	2
5	สวนจตุจักร	1
6	สวนนวมินทร์ภิรมย์(บึงลำพังพวย)	1
7	สวนธนบุรีรมย์	1
8	สวนกีฬารามอินทรา	1
9	สวนทวีวนารมย์	1
10	สวน 60 พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ	2
11	สวนหนองจอก	1
12	สวนวีชราภิรมย์	2
13	สวนรมณีนาถ	2

ลำดับ	รายชื่อสวนสาธารณะ	จำนวน(แห่ง)
14	อุทยานเบญจสิริ	2
15	สวนสราญรมย์	1
16	สวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (บางกอกน้อย)	1
17	สวน 50 พระมหาจักรีสิรินธร	1
18	สวนสันติภาพ	1
19	สวนรมณีฯทุ่งสีกัน	1
20	สวนราษฎร์ภิรมย์	1
21	สวนสิรินธรพาณิชยการ	1
รวม		28

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสำรวจรูปแบบสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ จำนวน 7 รายการ ประกอบด้วย ชื่อ ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ของสวนสาธารณะ เวลาทำการ อัตราค่าบริการ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สนามเด็กเล่นและบริเวณใกล้เคียงสนามเด็กเล่น

ตอนที่ 2 รูปแบบสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการสนามเด็กเล่น 3 รูปแบบ คือ แบบดั้งเดิม แบบร่วมสมัยและแบบผจญภัย แต่ละรูปแบบจะมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ลักษณะของพื้นที่ พื้นผิวสนาม ประเภทของเครื่องเล่นและวัสดุอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องเล่นสนาม

3.2 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสำรวจไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาเพื่อขอคำแนะนำ ความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขใหม่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก่อนพัฒนาเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครจำนวน 28 แห่ง โดยใช้ฐานข้อมูลทางออนไลน์ของสำนักงานยุทธศาสตร์และประเมินผล

ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร สำนักงานสวนสาธารณะสำนักสิ่งแวดล้อมแผนที่ของภูเก็ต (สำนักงานสวนสาธารณะ, 2560ข)

4.2 ผู้วิจัยวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้งตามเขตพื้นที่ของสวนสาธารณะที่อยู่ใกล้เคียงกัน กำหนดวันเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงวันเสาร์และอาทิตย์ เดือนเมษายน ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร

5. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละและนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 รูปแบบสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

สวนสาธารณะโดยส่วนใหญ่ได้รับพระราชทานชื่อจากพระมหากษัตริย์ พระราชินีและพระบรมวงศานุวงศ์คิดเป็นร้อยละ 47.62 มีขนาดพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ถึง 100 ไร่คิดเป็นร้อยละ 61.90 เวลาทำการ คือ ช่วง 05.00-21.00 นาฬิกา คิดเป็นร้อยละ 61.90 ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการของสวนสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 95.24 สนามเด็กเล่นส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในสวนสาธารณะบนพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครชั้นใน คิดเป็นร้อยละ 35.71 เขตพื้นที่ที่พบสนามเด็กเล่นมากที่สุด คือ เขตคลองเตย คิดเป็นร้อยละ 14.29 สิ่งอำนวยความสะดวกที่พบในทุกสนามเด็กเล่นคือม้านั่งและไฟฟ้าส่องสว่าง คิดเป็นร้อยละ 100 บริเวณใกล้เคียงสนามเด็กเล่นทางทิศเหนือพบมากที่สุดเป็นสนามหญ้า คิดเป็นร้อยละ 28.57 ส่วนทางทิศใต้ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกพบมากที่สุด คือ ลานเดินวิ่ง คิดเป็นร้อยละ 32.14, 53.57 และ 42.86 ตามลำดับ

2. รูปแบบสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร

รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ พบว่าเป็นสนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม คิดเป็นร้อยละ 92.86 รองลงมา คือ สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย คิดเป็นร้อยละ 7.14 และไม่ปรากฏสนามเด็กเล่นแบบผจญภัย เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละรูปแบบ เป็นดังนี้

2.1 สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่มีลักษณะของพื้นที่ที่เป็นส่วนหนึ่งของสวนสาธารณะ เป็นพื้นที่โล่งกว้างอยู่กลางแจ้ง มีขนาดใหญ่กว่า 60 ตารางเมตร พื้นผิวสนามเป็นพื้นทรายและยางสังเคราะห์ ประเภทเครื่องเล่นสนามและวัสดุอุปกรณ์ที่พบมากที่สุดคือ เครื่องปีนป่าย พบในสนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม จำนวน 24 แห่ง (จาก 26 แห่ง) และที่พบน้อยที่สุด คือ ม้าหมุน พบในสนามเด็กเล่น จำนวน 3 แห่งวัสดุที่ใช้ทำอุปกรณ์เครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ที่พบเป็นโลหะ

ภาพ 1: สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิมในสวนสวนสันติภาพ

ภาพ 2: สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิมในสวน 50 พรรษา
พระมหาจักรีสิรินธร

2.2 สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัย ส่วนใหญ่ลักษณะของพื้นที่มีทางเข้าออกได้หลายเส้นทาง มีสถาปัตยกรรมหรือสภาพแวดล้อมที่มีความแปลกใหม่ ทันสมัยเน้นความสวยงาม เช่น มีกำแพงแสนสนุกเป็นกำแพงที่มีช่องเป็นช่องกลม ๆ ขนาดเล็กใหญ่ต่างกันทำจากทรายและคอนกรีต มีเนินกระดานลื่นเป็นเนินที่ทำจากคอนกรีตและหินกรวด มีเขาวงกตที่ทำจากคอนกรีต มีบ้านไม้เรือนไทยยกพื้นสูง ให้เด็กได้ขึ้นไปเล่นคล้ายบ้านต้นไม้ มีพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนพื้นผิวสนามเป็นพื้นทรายและยางสังเคราะห์ปูล้อมรอบเครื่องเล่น มีพื้นที่หญ้าใช้สำหรับนั่งพักผ่อนและนั่งเล่น ประเภทเครื่องเล่นสนามและวัสดุอุปกรณ์ที่พบมาก คือ เครื่องปั่นป่าย และรางลื่น วัสดุของเครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ที่พบเป็นไม้แปรรูปที่มีอุปกรณ์โลหะเป็นตัวยึดเหนี่ยว

ภาพ 3-4: สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัยในสวนหลวง ร.9

ภาพ 5-10: สนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัยในสวนเบญจกิติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์รูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. งบประมาณมีผลต่อการออกแบบรูปแบบของสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะ

ค่าใช้จ่ายในการดูแลสนามเด็กเล่นเป็นปัจจัยหนึ่งในการสร้างสนามเด็กเล่นรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าสนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม เป็นรูปแบบของสนามเด็กเล่นที่พบมากที่สุด สวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 92.86 และไม่พบสนามเด็กเล่นในสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานครแห่งใดที่มีลักษณะตามองค์ประกอบของสนามเด็กเล่นแบบผจญภัย ดังที่ Brett and other (1993) กล่าวว่า ข้อดีของสนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม คือ มีการออกแบบโดยใช้วัสดุที่เป็นโลหะจึงมีความแข็งแรงคงทน ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา จึงเป็นที่นิยมในเมืองและโรงเรียน นอกจากนี้ สนามเด็กเล่นดังกล่าวยังจัดให้มีพื้นที่และมีเครื่องเล่นสนามที่ส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่จึงเป็นที่พึงพอใจของประชาชน และดังที่ Johnson and other (1998) กล่าวว่า สนามเด็กเล่นแบบผจญภัยมีการออกแบบให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย พื้นที่พร้อมใช้งานตลอดเวลา มีความยืดหยุ่นในการใช้อุปกรณ์ปลายเปิดแต่ละประเภท เด็กสามารถเล่นสร้าง รื้อและสร้างใหม่ด้วยตนเอง ก่อกองไฟ ทำอาหารง่าย ๆ ขุดดิน เล่นโคลน ทำคอกไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ จึงต้องมีผู้ใหญ่คอยให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและดูแลความปลอดภัยในการเล่นของเด็กอย่างน้อย 1 คน เรียกว่า ผู้นำการเล่น สนามเด็กเล่นแบบผจญภัยจึงมีค่าใช้จ่ายสูงโดยเฉพาะเงินเดือนของผู้นำกิจกรรม การเล่นใช้ระยะเวลานาน อาจเกิดอันตรายในการเล่นและการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ

2. การออกแบบสนามเด็กเล่นควรคำนึงถึงพฤติกรรมการเล่นของเด็ก

สนามเด็กเล่นเป็นพื้นที่กลางแจ้งสำหรับเด็กที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็ก การออกแบบจึงควรให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการและการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก สนามเด็กเล่นแต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์ในการออกแบบที่แตกต่างกันจึงให้การตอบสนองต่อความต้องการของเด็กที่แตกต่างกันไป ดังที่ Hayward and other (1974) และ Barbour

(1999) กล่าวว่า สนามเด็กเล่นแบบดั้งเดิม ออกแบบขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ และการออกกำลังกายในการเล่นเครื่องเล่นสนามที่ทำจากโลหะขนาดใหญ่ ส่วนสนามเด็กเล่นแบบร่วมสมัยเป็นสนามเด็กเล่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นความสวยงามด้านสถาปัตยกรรม สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และสนามเด็กเล่นแบบผจญภัยเป็นสนามเด็กเล่นที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถในการวางแผนการเล่น การเล่นสร้าง มุ่งเน้นการเล่นที่ประยุกต์ใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับ วุฒิพงค์ แสนบุตดา (2560) กล่าวว่า พื้นที่ที่มีความถี่ในการเล่นของเด็กมีหลายปัจจัย ได้แก่ 1) มีเครื่องเล่นที่สามารถพลิกแพลงการเล่นได้หลากหลายตามจินตนาการ 2) มีพื้นที่เล่นน่าสนใจสำหรับเด็ก 3) มีร่มเงาจากต้นไม้หรือตัวอาคาร 4) มีกลุ่มเพื่อนที่เล่นด้วยกัน เป็นต้น การออกแบบพื้นที่เล่นกลางแจ้งหรือสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กจึงควรให้ความสำคัญกับรูปแบบของสนามเด็กเล่นที่สอดคล้องกับความต้องการและพฤติกรรมของเด็กเพื่อให้เกิดการตอบสนองที่ตรงตามความต้องการในการเล่นของเด็กและได้ใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สิ่งที่ควรจัดให้มีเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้สนามเด็กเล่น

ข้อมูลจากการสำรวจพบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สนามเด็กเล่นของสวนสาธารณะคือ ม้านั่งให้เด็กใช้นั่งพักผ่อนหลังจากการเล่น และสำหรับผู้ปกครองเพื่อใช้นั่งพักและดูแลเด็กได้ขณะที่เด็กเล่นสนาม ไฟส่องสว่างเพื่อให้แสงสว่างบริเวณสนามเด็กเล่น เนื่องจากเวลาทำการของสวนสาธารณะจะปิดในช่วง 19.00 - 21.00 นาฬิกา ซึ่งเป็นเวลาที่ไม่มีแสงสว่างจากธรรมชาติแล้วจึงไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ในช่วงเวลาดังกล่าว ไฟส่องสว่างจึงเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการใช้สนามเด็กเล่นของสวนสาธารณะที่ควรจัดให้มี ถึงขยะสำหรับทิ้งขยะมูลฝอย ในบางแห่งมีการตั้งถังขยะแยกตามประเภท ถังวงจรถัดสำหรับบันทึกภาพบริเวณสนามเด็กเล่นเพื่อความปลอดภัย จุดเติมน้ำสำหรับพักดื่ม น้ำหลังคาและต้นไม้ให้ร่มเงาในบริเวณสนามเด็กเล่น สอดคล้องกับ เอี่ยมพร วิสมหมาย (2533) กล่าวว่า พื้นที่เล่นของเด็กควรมีที่สำหรับกันแดดกันฝนหรือกันลมได้ มีที่นั่งพักใต้ต้นไม้หรือใต้อาคารเมื่ออากาศร้อนหรือฝนตก อาจเป็นศาลาที่มีหลังคา กันแดดกันฝน หรือซุ้มไม้เลื้อยสำหรับปลูกไม้เลื้อยให้ร่มเงา และมีพื้นที่สำหรับผู้ปกครองใช้นั่งพักเพื่อเฝ้าดูเด็ก ๆ เล่นหรืออ่านหนังสือระหว่างรอเด็กก็ได้ ซึ่งควรจะยกพื้นที่นั่งให้สูงพอที่จะมองเห็นเด็ก ๆ ได้ทั่วทั้งสนามเด็กเล่น พื้นที่ต่างระดับนี้ควรใช้วัสดุปูพื้นแข็ง มีเก้าอี้พักเป็นระยะใต้ต้นไม้ใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการจัดสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กและส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาวะที่ดี
2. ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการออกแบบสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กเพื่อสนองความต้องการและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยในลักษณะการออกแบบและสร้างสนามเด็กเล่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่เด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร
2. ควรมีการทำวิจัยในลักษณะการออกแบบและสร้างสนามเด็กเล่นเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางร่างกายสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2550). *จิตวิทยาครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2561). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. สืบค้นจาก

<http://www.royin.go.th/dictionary/>

วุฒิพงษ์ แสนบุตดา. (2560, มิถุนายน). การประยุกต์รูปแบบสนามเด็กเล่นโดยใช้การเรียนรู้สมองเป็นฐานสร้างสรรค์สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท, การประชุมวิชาการระดับชาติ “โสมภูมิ ครั้งที่3: Wisdom to the future: ภูมิปัญญาสู่อนาคต”, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สืบค้นจาก <https://architservice.kku.ac.th/wp-content/uploads/2017/06/023-วุฒิพงษ์-แสนบุตดา.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560ก). *การส่งเสริมให้คนไทยทุกช่วงวัยมีกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น*. สืบค้นจาก https://www.samatcha.org/nha/cms/files/menu_content_files/32/74/244/466/466_20171028091218.pdf

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560ข). *การพัฒนาพื้นที่เล่นสร้างเสริมสุขภาพของเด็กปฐมวัยและวัยประถมศึกษา*. สืบค้นจาก

https://www.samatcha.org/nha/cms/files/menu_content_files/32/74/244/473/473_20171028091502.pdf

สำนักงานสวนสาธารณะ. (2560ก). *ความหมายของสวนสาธารณะหลัก*. สืบค้นจาก

<http://203.155.220.118/userfiles/files/definition%20of%20Bangkok%20parks.pdf>

สำนักงานสวนสาธารณะ. (2560ข). *รายงานสวนสาธารณะหลักของกรุงเทพมหานคร*. สืบค้น

จาก <http://203.155.220.118/green-parks-admin//reports/report2.php>

สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล. (2556). *แผนพัฒนากรุงเทพมหานครระยะ20 ปีระยะที่ 1 พ.ศ. 2556-2560*. สืบค้นจาก http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000052/plan/TH-developmentPlan20year_Round_1.pdf

เอี่ยมพร วิสมหมาย. (2533). *สวนสำหรับเด็ก*. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน

ภาษาอังกฤษ

- Barbour, A. C. (1999). The impact of playground design on the play behaviors of children with differing levels of physical competence. *Early Childhood Research Quarterly* 14, (1); 75-96.
- Brett, A., Moore, R.C., & Provenzo, E. F. (1993). *The complete playground book*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.
- Hayward, D. G., Rothenberg, M., & Beasley, R. R. (1974). Children's play and urban Playground environments: A comparison of traditional, contemporary and adventure types. *Environment and behavior*, 6, 131-168.
- Johnson, J. E., Christie, J. F., & Yawkey, T. D. (1998). *Play and early childhood development*. Boston, MA: Addison Wesley Longman.
- Krakov, E. (2011). Physical activity in early childhood: Setting the stage for lifelong healthy habits. *Parenting series, April*. Retrieved from http://www.excellence-earlychildhood.ca/documents/parenting_2011-04.pdf.
- Metin, P. (2003). *The effects of traditional playground equipment design in children's developmental needs*. (Master's thesis, Middle East Technical University, Anaka, Turkey). Retrieved from <http://etd.lib.metuedu.tr /upload/1213727/index.pdf>
- World health organization. (2017). *Obesity and overweight*. Retrieved from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/>